

EDITORIAL

Tukuron ang lapad nga panaghiusa, tapuson ang tiranya

Bag-ong ang-ang sa internasyunal nga dautang dungog ang nakab-ot sa rehimeng Duterte. Gibatikos niining miaging semana sa European Parliament ang liboan ka ekstrahudisyal nga pagpamatay ug uban pang seryosong paglapas sa katungod-tawo sa gyera sa droga ug batok sa mga nanalipud sa katungod-tawo, mga maki-kinaiyahan, unyonista ug midya. Sa walay-puas ug brutal nga terorismo sa estado, pagpangawkaw ug nasud-nong pagluib, usa na si Duterte sa labing gikasilagang diktador sa kasaysayan.

Natukmod sa pagpadayag ang internasyunal nga komunidad tungod sa dayag nga pasistang pagpangatake sa rehimen batok sa katawhan. Dugang lakang sa European Parliament ang pagpanawagan sa European Commission nga suspendihon ang pabor sa pamatigayon nga nakuha sa Pilipinas sa European Union (EU). Ginaduso sa boto sa European Parliament ang pagkahimulag sa rehimeng Duterte dili lamang sa katawhang Pilipino, apan lakip na usab sa internasyunal nga komunidad.

Mainiton nga gitimbaya sa katawhang Pilipino ang resolusyon sa European Parliament, ingonman ang mga pamahayag sa mga myembro sa parlamento sa Australia, Basque ug mga personahe sa lain-laing nasud. Dakung pangpalagsik kini sa ilang pagsukol sa paghari sa terorismo sa estado sa rehimeng Duterte. Tukma sa panahon ang maong resolusyon tungod kay nagtinguha ang katawhan nga hinanali nang tapuson ang palpak nga pag-atubang sa rehimen sa pandemya, ang walay-kabus-

ganang korapsyon, ang paspas nga pagdaku sa utang, paggrabe sa terorismo sa estado ug pagpanumpo.

Gipamugos pa gihapon sa rehimen ang militaristang pag-atubang sa pandemya nga adunay pakitangtao nga lakang panglawas ug kulang nga ayuda. Wala pa gihapoy *mass testing* ug langan ang *contact tracing* ug pakyas nga sabayan ang bag-ong mga impeksyon. Busa padayon nga midaghan ang impeksyon ug ulahi kaayo ang gubyrno. Sa milabayng mga semana, liboan ang nangatakdan sa Covid-19 matag adlaw nga mikabat na sa halos 300,000. Gikabalak-ang matakdan ang minilyong Pilipino, ilabina ang mga naglisud ug nagpiot sa mga komunidad. Hilabihan nga giinat sa dili makontrol nga pandemya ang mga pasilidad medikal ilabina sa mga prubinsya.

Misaka ang ihap sa nangatakdan sa mga mamumuo ug ordinaryong empleyado nga kinahanglang mobyahe ug magtrabaho sa mga pabrika ug upisina nga walay igong proteksyon. Gimando ni Duterte ang pagluag aron maablihan ang negosyo apan wala giobliga ang mga kapitalista nga magpahigayon ug *mass testing* ug motuman sa mga sukaranan sa pangpublikong panglawas. Sa takuban sa pandemya, ginaduso ang kontra-kabus nga programang *jeepney phaseout*, bisan og luwas kini sa Covid-19 ug bisan kulang kaayo ang pangpublikong transportasyon.

Daw gitalikdan sa rehimen ang minilyong mga estudyanteng Pilipino ug mga magtutudlo sa pakyas nga pagpangandam ug pag-ayo sa mga eskwelahan ug pasilidad aron luwas nga makatutudlo ang mga magtutudlo atu-

bangan sa ilang mga estudyante karon ug sa mosunod nga tuig. Mibalibad kining maminaw sa saway sa "blended learning" nga nagabalewala sa kongkretong kundisyon sa minilyong mga pamilyang walay kwarta alang sa mga gadyet o *internet*.

Walay-puas ang kampanya sa mga pagpatay ug pagpangabuso sa katungod-tawo bisan taliwala sa pandemya. Migrabe ang hugaw nga gyera ni Duterte sa sunud-sunod nga mga pagpamatay, pagpangdagit, pagpangtortur, pagpangaresto ug malungtarong pagpreso sa mga aktibista ug kritiko sa rehimen. Adlaw-adlaw ang grabeng paglapas sa katungod-tawo taliwala sa "kontra-insurhensiya" ug mga taktika niini sa saywar, okupasyong militar ug pagpanghamlet sa mga komunidad sa kabanikanhan.

Gipahimuslan ni Duterte ug sa iyang mga kroni ang pandemya aron pagrabehon ang burukrata-kapi-

talistang pagpadatu sa mga gipalit sa gubyrno nga sobra-sobra ang patong, kikkak ug suhol. Binilyong piso gikan sa pangpublikong pondo ang gibulsa sa dagkung burukrata sa pagpalit sa kahimanang medikal ug korapsyon sa PhilHealth. Nagpakana si Duterte nga mopalit og bakuna gikan China ug Russia nga posibleng mahimong tinubdan sa pinakadakung korapsyon sa krisis sa Covid-19.

Kung buot tan-awon ang sugyot nga badyet sa 2021 sa rehimen, tinaw nga walay kahumanan ang pag-antus sa katawhan ilalum sa rehimeng Duterte. Lunod-patay nga kontra-katawhan ang badyet niini sa 2021 nga giuna ang "kontra-insurhensiya" ug *pork barrel* kaysa sa panglawas. Kung adunay ₱3.16/adlaw ang matag Pilipino alang sa panglawas, aduna usay ₱12.3 milyon nga pondo alang sa paniktik nga pwedeng gastuhon ni Duterte sa matag adlaw. Walay dugang nga pondo alang sa edukasyon bisan og gikinahanglan kaayo ang pag-ayo sa mga pangpublikong eskwelahan. Sa pikas bahin, gidugangan usab og 2,969% ang badyet sa National Task Force to End Local Communist Armed Conflict (NTF-ELCAC) ngadto sa ₱19.1 bilyon.

Walay katapusan ang pagsuka sa rehimen og bakak ug pasalig aron tabunan ang tinuod nga kahimtang sa nasud. Bisn walay basehan, gi- ingon niining nakalabang na ang nasud sa pinakagrabe nga yugto sa pandemyang Covid-19, samtang walay katugbang ang pag-antus sa katawhan sa kadaku sa disempleyo ug kagrabe sa kapit-os. Sa pikas bahin, gipalungtad ni Duterte ang "state of calamity" ngadto sa usa pa ka tuig aron padayon nga kawawon ang pangpublikong pondo ug ipatuman ang lain-laing iskema aron magpabilin sila sa poder.

Kinahanglang hinanali nga tigu- mon sa katawhang Pilipino ang pinakadakung ihap sa mga demokrati- kong organisasyon, kalihukan, insti- tusyon, ahensya, mga sektor ug hut-ong sa usa ka lapad nga nagka-

"Tukuron..., " sundi sa panid 3

ANG Bayan

Unod

Bolyum LI Ihap 18 | Setyembre 21, 2020

Ang *Ang Bayan* ginapagawas sa pinulongang Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray ug Ingles. Nagadawat ang *Ang Bayan* og mga kontribusyon sa porma sa mga artikulo ug balita. Ginaawhag usab ang mga tigbasa nga magpadangat og mga puna ug rekomendasyon sa pagpalambo sa atong mantalaan.

instagram.com/prwcnewsroom

@prwc_info

cppinformationbureau@gmail.com

Ang *Ang Bayan* ginamantala duha ka hugna matag bulan sa Komite Sentral sa Partido Komunista ng Pilipinas

Editoryal: Tukuron ang lapad nga panaghiusa,	1
tapuson ang tiranya	1
Labaw pa sa bagsak si Duterte	3
NDFP, abli makig-istorya sa bise presidente	4
Kapitalistang pagpahimulos, gipagrabe	5
Pagpangutang ni Marcos, gisundog ni Duterte	6
Badyet alang sa pasismo, korapsyon	7
Sa mubong pagkasulti	8
Daw irong buang nga mga sundalo	9
Kawad-on sa yuta, pagrabehon sa SPLIT	9
Mga protesta alang sa katungod	9
Mga ahente sa paniktik, gisilutan	9
Pemberton, nakauli na sa US	9
Dr. Edberto Villegas, 80	10

hiansang prente aron palagputon ang rehimeng Duterte. Sa ingon lamang modaku ang tsansa sa mga Pilipino nga masulbad ang pandemya, malabang ang krisis sa ekonomiya, matapos ang terorismo sa estado ug mahawan ang dalan alang sa makatarunganon ug malungtarong kalinaw.

Mamahimong tukuron ang tanang klase sa alyansang sektoral, multi-sektoral, pangkampus o pangteritoryo, pormal ug dili pormal, aron mahimong sentro sa pagtinabangay ug koordinasyon sa tanang pwersa nga anti-Duterte. Mamahimong ipahigayon ang lain-laing aktibidad alang sa pulitikanhon ug kulturanhong pagpadayag sa mga tawong adunay lain-laing ang-ang sa kahimatngon. Kinahanglang molihok usab ang mga Pilipino nga anaa gawas sa nasud aron tigumon ang kalibutanong suporta ug internasyunal nga diplomatiko, pulitikanhon ug ekonomikanhong aksyon batak sa rehimen.

Kinahanglang magsilbing dugukan ang nasudnon-demokratikong mga pwersa sa lapad nga nagkahiusang prenteng anti-Duterte. Kinahanglang pleksible, mamugnaon ug mainantuson sila sa pagtigum sa mga tawo ug pagpataas sa ilang kahimatngon ug militansya. Kadungan niini, kinahanglang dili sila mahadlok atubangan sa pagpanghadlok ug pagpanghulga sa rehimen.

Ang singgit alang sa pagpaluwat o pagpalagpot kang Duterte ang labing hinanali nga tinguha sa katawhang Pilipinong nangandoy og hustisya, pagbawi sa ilang mga katungod ug kagawasan, ug pag-angkon sa usa ka gubyernong motubag sa ilang kaayuhan ug ginauna ang pagbaton og kalinaw kaysa sa walay katapusang gyera batak sa katawhan.

AB

Labaw pa sa bagsak ang tubag ni Duterte sa pandemya

Gihatagan og "negatibong 99.9%" ni Kaubang Juliet de Lima, nagabarog nga lider sa *negotiating panel* sa National Democratic Front of the Philippines (NDFP), ang tubag sa rehimeng Duterte sa pandemyang Covid-19. "Absolutong wala siyay (Rodrigo Duterte) gihimong maayo" ug gipaantus na hinuon ang masa ug gibangkrap pa ang gubyrno.

"Militarista, ug dili gyud medikal ang tubag sa rehimeng Duterte sa pandemya," matud ni Ka Julie. Walay kunsiderasyon sa mga katungod ug kaayuhan sa katawhan ang *lockdown* ug mga *quarantine measure*. Gani, nagsilbi pa kini aron ipakuyanap ang bayrus ug paantuson ang katawhan, ilabina ang kabus, dugang pa niya.

Gikawat ni Duterte ang pangpublikong pondo sa takuban sa pagpanghatag og ayuda ug pagpahigayon og *mass testing*. Walay benepisyong gihatag sa mga apektado sa Covid-19 o sa minilyong katawhan nga nawad-an og trabaho tungod sa *lockdown*.

"Pinakagrabe," matud ni Ka Julie, "ang mga *responder* sa mga ligal nga organisasyong masa sama ni Zara Alvarez ang ginaaresto, ginatortyur ug patraydor nga ginapatay sa militar ug pulis nga gibutang aron kunuhay ipatuman ang *lockdown*."

"Kinahanglang ihatag sa mga mamumuong medikal ug panglawas ang pagpangulo sa pagbatok sa pandemya," matud ni Ka Julie. Angayang himuong prayoridad ang paggahin og pondo sa pagbatok niini. Kinahanglang hinanali nga hatagan og pondong pang-*emergency* ang katawhang apektado.

"Kinahanglang ideploy ang mga yunit ug ginsakpang medikal sa militar sa pagpakusog sa mga medikal nga paningkamot batak sa pandemya ug dili aron ipatuman ang kwarentina ug *lockdown*." Matud niya, dapat ginapalihok lamang kini aron maghatag og serbisyo sama sa pagtabang sa mga naabtan sa *lockdown* aron makauli sa tagsa-tagsa nilang mga prubinsya. Kinahanglang idep-

loy ang mga lokal nga pulis aron maghatag og tabang pangkalamidad sa mga nanginahanglan.

"Kinahanglang pugngan ang pagpangawkaw ni Duterte ug sa iyang mga kroni sa pangpublikong pondo, ug kinahanglang ihatag sa katawhan ang mga ayuda ug pautang gikan sa ubang nasud ug mga internasyunal nga ahensya."

Gimakmak ni Ka Julie ang pagbubo ni Duterte sa binilyong pondo aron pasikaron ang kampanyang "kontra-insurhensiya," sama sa 2,969% nga dugang alang sa badyet sa NTF-ELCAC. "Ang pagwaldas sa pangpublikong pondo pinaagi sa paggahin og sobra-sobrang badyet sa AFP usa sa mga nag-unang hinungdan kung nganong bangkarote ang gubyrno," matud niya. "Dili niini mapahunong apan labaw pa hinuon gipasubsub ang gubat sa katawhan."

Kung wala gitapos ni Duterte ang panaghisgot kalinaw ug girespeto ang mga kasabutan niini, daghan unta ang matabang sa naabot nga mga nahiusahan tali sa duha ka *panel* sama sa napahapsay na nga Comprehensive Agreement on Social and Economic Reforms (CASER).

"Adunay haum nga mga probisyon sa CASER alang sa pagatubang sa pandemyang Covid-19," matud ni Ka Julie. Aduna kiniy ti buok artikulo nga nakapunting sa pagtukod sa usa ka unibersal nga pangpublikong sistemang panglawas nga maghatag og kumprehen-sibo ug de kalidad nga serbisyo alang sa tanan. Ayha gipili isip nagbarog nga lider sa *peace panel*, gipangulohan ni Ka Julie ang *reciprocal working committee* nga miti-

"Labaw...", sundi sa panid 4

buok sa maong borador.

Nakasulat sa Seksyon 4 sa Artikulo XIV (Katungod sa Panglawas) sa CASER nga kinahanglang hatagag pagtagad ang pagpakusog sa sistemang panglawas ug programa alang sa paglikay sa sakit nga nakabase sa paghatag sa batakang mga serbisyong panglawas sa ang-ang komunidad. Dungan sa pagpanghatag sa de kalidad nga serbisyong panglawas ang pag-atubang sa mga hisgutanan sa nutrisyon, serbisyo sa tubig, pabalay, edukasyon, trabaho ug panginabuhian, ug uban pang mga hisgutanan nga nakaapekto sa panglawas.

Ginasiguro sa Seksyon 5 nga makadawat og makabuhi nga suhulan ug benepisyo ang tanang mamumuong panglawas, ingonman sa makitawhanong kundisyon sa pamuo, ug kasigurohan sa trabaho. Sa Seksyon 6, gipunting ang panginahanglan sa paggamit, pagpalambo ug promosyon sa alternatibong pagpanambal sa mga komunidad. Nahisukip usab dinhi nga kinahanglang ampingan ang maong mga pamaagi batok sa mga nagaangkon og *intellectual property rights* ug kumpetisyon sa langyawng mga tambal. AB

Lakip ang mosunod nga mga probisyon sa unod sa **Artikulo 21 sa CASER** nga adunay kalambigitan sa pag-andam ug pagtubag sa pandemya o unsamang katalagman:

paghatag og igong suporta sa kaandaman sa kalamidad.

hinanali nga pagresponde ug pagpanghatag og *relief*, ug komprehensibong rehabilitasyon, rekonstruksyon ug rekoberi.

pagbawal sa pribatisasyon sa unsamang aspeto sa pag-atubang sa kalamidad aron dili makompromiso ang paghatag sa serbisyo ngadto sa katawhan.

paggambalay sa plano sa rehabilitasyon ug rekonstruksyon nga haum sa partikularidad ug ispesipikong mga peligrong nasinati sa mga komunidad.

paghatag sa hinanali ug igong suportang pinansyal, materyal, moral ug sayko-sosyal.

NDFP, abli makig-istorya sa bise-presidente

Nagpadayag og kaandamon ang National Democratic Front of the Philippines (NDFP) nga makighisgot kang Vice President Leni Robredo isip konstitusyunal nga mopuli kang Rodrigo Duterte aron subling ablihan ang panaghisgot kalinaw sa higayong mapalagpot o magluwat ang presidente. "Mamahimo kining usa sa mga panukaran aron palagputon si Duterte," matud ni Juliet de Lima, nagbarog nga lider sa *peace panel* sa NDFP.

"Posible ug mapuslanon ang subling pag-abli sa panaghisgot kalinaw pagkahuman sa termino ni Duterte, kung mapalagpot man siya o mahuman ang iyang termino," matud pa ni Ka Julie. "Mamahimong maayo sa mopuli kaniya nga tubagon ang kanhi nang pangayo sa NDFP nga palig-onon ang mga kasabutan nga napirmahan na sa nangaging mga administrasyon, hatagan og amnestiya ug ipalingkawas ang mga detenidong pulitikal, ug pinaagi sa negosasyong pangkalinaw himuong tumong ang nasudnong rekonstruksyon, kalinaw ug panaghiusa, nga mamahimong mosangpot sa usa ka gubyernong koalisyon nga magpatuman sa mga kasabutan sa mga reporma sa yuta, ekonomiya ug pulitika, ug sa pagtapos sa armadong panagbangi, ug pagtakda sa disposisyon sa armadong pwersa sa parehong partido."

Kung subling mag-abli ang panaghisgot kalinaw tali sa NDFP ug

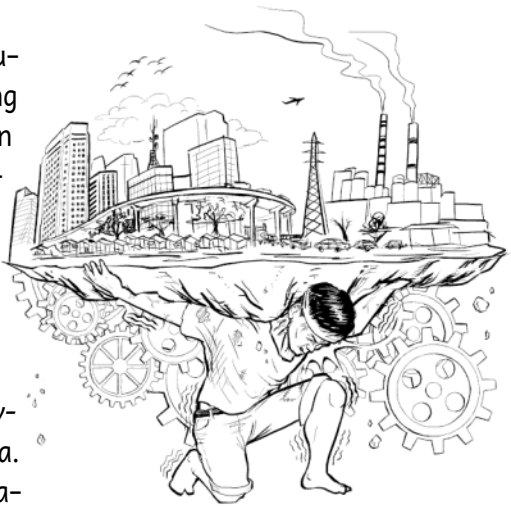
sa Gubyerno ng Republika ng Pilipinas taliwala sa pandemya, mamahimong hisgutan gilayon ang Comprehensive Agreement on Social and Economic Reforms (CASER) aron mapinalisa ug maaprubahan na kini.

"Kung subli nang mag-abli ang panaghisgot, mamahimong magpalawig pa sa panaghisgot subay sa pagsumada sa mga kasinatian ug pagkutlo og mga pagtulun-an gikan sa duha ka partido, ingon usab ang mga positibo ug negatibong lakang sa ubang nasud ug internasyunal nga mga ahensya sa pag-atubang ug pagpukan sa maong partikular nag pandemya, ug sa uban pang pandemya," matud niya.

Kanhi nang nahiusahan sa duha ka *panel* nga human aprubahan ang Agrarian Reform and Rural Development ug National Industrialization, pagasugdan na sa duha ka partido ang implemtasyon sa kasabutan. AB

Kapitalistang pagpahimulos, gipagrabe panahon sa pandemya

Gipagrabe nga kapitalistang pagpahimulos ang nasinati sa mga mamumuong mibalik sa trabaho taliwala sa naghaguros nga pandemyang Covid-19. Dihang gitugutan sa rehimeng Duterte ang pag-abli sa operasyon sa piniling mga industriya niadtong Mayo, wala niini giobluga ang mga kapitalista nga siguruhong himsog ug luwas ang mga mamumuo. Ang bugtong gihimo niini mao ang magpagula og kamandoang "nagaawhag" sa mga pribadong kumpanya nga tahuron ang mga katungod ug kaayuhan sa mga mamumuo. Wala kini gitakdang multa o silot sa mga mosupak niini.

Dili luwas nga mga sona sa pamuo

Niadtong Agosto, misaka ang ihap sa mga nagpositibo sa *export processing zone* sa Calabarzon (Region IV-A), kung asa nagtrabaho ang mga mamumuo sa magkadikit nga *assembly line*. Kapin 30 sa 140 ka kumpanya sa Laguna ang nagtaho sa mga kaso, lakip ang Gardenia, Ftech, Alaska, Coca-Cola, IMASEN, Technol Eight, Optodev, Interphil, Edward Keller, Toshiba ug Nexperia. Gipunting nga hinungdan sa mga upisyal sa panglawas sa rehiyon ang pagbalibad sa mga kumpanya sa pagpatuman sa mga lakang panglawas. Matud nila, mikuyanap ang bayrus sa mga terminal, dormitoryo ug mga kan-anan. Ingonman, dili layong mikuyanap ang bayrus sa mismong mga linya sa produksyon tungod kay nagaandar na sa 80%-100% sa kapasidad ang mga pabrika. Sukwahi kini sa mga lagda kalabot sa *physical distancing*.

Mayorya sa mga mamumuo dinhi walay unyon ug kontraktwal. Tinuyo nga ginabalewala sa mga kumpanya ang ilang panglawas sa kagustuhang mokita. Adunay mga higayon nga mibalibad ang kapitalista nga isirado ang pabrika aron ipahigayon ang disimpeksyon human adunay mga mamumuong nagpositibo sa sakit. Kulang kaayo ang mga pasilidad pangkwarantina. Kasagaran, ginapapauli lamang ang mga mamumuong nagpositibo sa tagtagsa nilang piot nga balay o dormitoryo kung asa nabutang nila sa peligro ang ilang mga katrabaho o kapamilya. Wala usay ginapahigayong

contact tracing. Wala usay *follow-up* nga tsek-ap gikan sa kumpanya. Mga komadrona lang gikan sa barangay ang pana-panahong naga-pangutana sa ilang kahimtang panglawas.

Walay mass testing. Padayon nga nakigsandurot ang mga mamumuong mamahimo nang natakdan sa pabrika o lugar sa trabaho nga daghang tawo. Sa pipila ka kumpanyang nagpahigayon og *testing*, wala gilangkob ang mga kapamilya sa mga mamumuo.

Sa Metro Manila, adunay mga *call center* nga namakak sa tinuod nga ihap sa nagpositibong mamumuo sa kahadlok nga ipasirado sila. Gipapauli lamang ang mga adunay sakit ug gipasagdan. Nagatungha pa gihapon sa mga naka-*aircondition* ug daghang tawo nga upisina ang mga *call center agent* bisan og pagbati nila nga natakdan na sila.

Mas grabe, gigamit sa mga kapitalista ang pandemya aron arbitraryong manangtang og mga mamumuo. Usa ka pananglitan niini ang pagsipa sa 300 ka kontraktwal nga mamumuo sa Zenith Foods Corporation ug paspas nga pagpuli kanila niadtong Hunyo. Nataho usab sa Southern Tagalog ang mga pagpanangtang sa Lazada, Nippon Paint, SKMTI, TS Tech, Logistics, Conception ug Unimagina.

Inutil nga guberno

Gitaho sa Department of Labor and Employment niadtong Setyembre 9 nga 40,943 pa lang ang nasusi niini sa kapin usa ka milyong

rehistradong negosyo sa tibuok nasud. Halos 1/4 niini (9,943) ang wala misunod sa pinakabataakang lakang panglawas sama sa pagpasuot og *face mask* ug *face shield*, pagbutang og mga pasilidad sa sanitasyon ug pagbaton og regular nga tsek-ap panglawas.

Subli-subli nga mibalibad ang rehimeng Duterte nga magpahigayon og libreng *mass testing*. Ginaaghat lang niini ang mga korporasyon nga ieksamen ang mga mamumuo ayha sila patrabahon. Daghan sa mga mamumuo ang napugos nga bayaran ang ilang mga *testing* nga nagbalor og ₱4,000-₱8,000 kada *test*. Hangtud ₱900 kada *test* lamang ang ginatubag sa PhilHealth.

Wala usab giobluga sa rehimen nga magbutang og mga pasilidad pangkwarantina ang mga kapitalista. Gimando na hinuon niini nga gamiton alang sa kwarantina ang mga klasrum sa mga pangpublikong eskwelahan ug ipasa sa lokal nga mga barangay ang pagmonitor sa mga adunay sakit.

Walay ginahimong pag-eksamen sa mga komunidad sa mga mamumuo. Wala usab giobluga sa rehimen ang mga kapitalista nga hatagan og kumpensasyon ang mga nakakwarantina nga katugbang sa rekisitonang 14 ka adlaw. Brutal nga ginapatuman ang sistemang "no work, no pay," bisan pa og tin-aw nga na-

"Kapitalistang..." sundi sa panid 6

Sobra-sobra nga pagpangutang ni Marcos, gisundog ni Duterte

Ikatulong bahin sa serye kalabot sa pagpangutang sa rehimeng Duterte. Basaha ang unang bahin, "Dinagkung pagpangutang sa ngalan sa pandemya," sa Ang Bayan, Agosto 21, 2020; ikaduhang bahin, "Perwisyong dala sa wala'g too nga pagpangutang ni Duterte," Ang Bayan, Setyembre 7, 2020.

Sama ni Rodrigo Duterte karon, nakigkunsabo ang diktador nga si Ferdinand Marcos kanhi sa mga imperyalistang institusyong pangpinansya aron pondohan ang iyang engrandeng programang pang-imprastruktura aron kuno pasikaron ang ekonomiya sa nasud.

Sobra-sobra ang giutang ni Marcos gikan sa International Monetary Fund (IMF) ug World Bank (WB) nga pulos kontrolado sa US aron pondohan ang 61 sa iyang mga proyekto. Lakip dinhi ang Bataan Nuclear Power Plant ug uban pang mga proyekto nga gitawag og mga "white elephant," mga imprastruktura nga wala man usab napahimuslan sa katawhan ug gigamit lamang ni Marcos ug sa iyang mga kroni aron mokubra og kikbak.

Dihang gipahamtang ni Marcos ang balaod militar, dihadiha niyang giliberalisa ang palisiya sa pagpangutang ug gipatuman ang mga repormang gidikta sa iya sa IMF-WB. Gitangtang niya ang limitasyon sa pagpangutang nga nagabawal kanhi sa Pilipinas nga mangutang lapas sa \$250 milyon kada tuig ug magtaho sa kinatibuk-ang utang nga \$1 bilyon. Sulod sa walo ka tuig (1973-1981), miutang siya og kapin \$2.6 bilyon. Pag-abot sa 1980, ang Pilipinas na ang ikawalo sa 113 ka nasud sa tibuok kalibutan nga nakakubra og pinakadakung pautang

gikan sa WB. Lakip ang giutang niya gikan sa mga langyawng pribadong bangko, misangko ang langyawng utang sa nasud gikan \$600 milyon niadtong 1965 ngadto sa kapin \$26 bilyon pag-abot sa 1986.

Pag-abot sa 1980, ang Pilipinas na ang nag-unang nasud sa Asia ug ikaduha sa tibuok kalibutan nga nakadawat sa pinakadakung balor sa mga *structural adjustment loan* (SAL) gikan sa IMF-WB. Ang maong mga pautang adunay bugti nga mga kundisyon sama sa pagpaubos sa mga taripa, ug pagtangtang sa kantitatibong restriksyon sa pag-import; dugang nga buhis; pribatisasyon sa mga pangpublikong kabtangan; deregulasyon; pag-eksport sa kusog-pamuo; pagkibhang sa suhulan ug uban pang

kontra-katawhan ug makinegasyong mga palisiya. Sa kadugayan, ang maong mga neoliberal nga lakang gipakete isip Washington Consensus.

Ang mga SAL nga gikubra ni Marcos sukad 1980 hangtud 1984 nga nagkantidad og \$500 milyon ang timailhan sa sinugdanan sa deka-dekada nang pagpatuman sa mga palisiyang neoliberal sa Pilipinas. Isip kabahin niini, hilabihan nga gipaubos ang abereyds sa taripa sa pag-import gikan 43% niadtong 1981 ngadto sa 28% niadtong 1985 nga nagresulta sa pagkalugi sa mga lokal nga negosyo ug malukpanong disempleyo.

Sukwahi sa rebisyunistang pakana nga pagawasong "bulawanon" ang mga tuig ilalum sa diktaduryang US-Marcos, sa tinuod lang labaw nga mi-tiurok ang ekonomiya. Pag-abot sa 1985, ang tantos sa disempleyo misangko na sa 12.6% gikan 3.9% lamang niadtong 1975. Misaka usab ang presyo sa mga nag-unang palaliton ug serbisyo kadungan sa pagburot sa tantos sa implasyon ngadto sa halos 30% niadtong 1985 gikan 6.8% niadtong 1975.

Bisan sa "paghibalik" kuno sa demokrasya dihang napalagpot ang diktadurya niadtong 1986, ang tanang misunod nga rehimen, lakip ang kasamtangang rehimeng Duterte, padayon nga nagadala ug nagapatuman sa mga neoliberal nga repormang gidikta sa IMF-WB.

"Kapitalistang...," gikan sa panid 5

takdan ang mga mamumuo sa pabrika. Kasagaran usab nga dili sila makadawat og *hazard pay*.

Gipahugtan ang pangpublikong transportasyon apan walay gihatag nga alternatiba. Gipasa sa mga kumpanya ang responsibilidad nga

mokontrata sa ubang pribadong kumpanya aron maghatag sa mahal nga serbisyo nga kinahanglang bayaran sa mamumuo. Gireklamo niining bag-o sa mga mamumuo sa Laguna nga bug-at ang ₱60 nga pamasaha sa espesyal nga *shuttle* tungod kay ₱373 lamang ang ilang

inadlawan.

Mas grabe, gitugutan sa rehimen ang "pakighangyoay" sa mga kumpanya sa mga mamumuo aron kibhangan ang suhulan. Daghan ang napugos nga magdawat og halos 50% pag-ubos sa suhol, ilabina ang mga nag-*work from home*.

Badyet alang sa pasismo ug korapsyon, gikwestyon

Hugot nga giutingkay ug gikwestyon sa mga progresibong kongresista ang badyet sa rehimeng Duterte alang sa 2021 niining Setyembre. Partikular nga gihatagag pagtagad sa mga representante gikan sa Makabayan Bloc ang pondong gigahin sa militar, sa upisina ni Rodrigo Duterte ug bisan sa mga ahensyang direktang nakapailalum dinhi.

Nag-una dinhi ang halos 3,000% nga dugang badyet alang sa National Task Force-ELCAC, ₱206 bilyong dugang sa Department of National Defense ug dinagkung alokasyon sa pondong paniktik ug mga ahensyang anaa ilalum sa Office of the President. Gibatikos sa mga magbabalaod ang paggamit sa maong mga ahensya sa pondo para sa kampanyang pagpanumpo sa dagway sa *red-tagging*, ilegal nga pagpangares-to ug detensyon, ug ekstrahudisyal nga pagpamatay batok sa mga organisasyon, indibidwal ug institusyon nga kritikal kang Duterte.

Kalobot niini, nanawagan si Sen. Franklin Drilon nga i-akawnt ang pondo sa NTF-ELCAC, nga matud niya, tinuyong nakagambalay alang sa korapsyon. Sa ₱19 bilyong badyet niini, ₱16.4 bilyon ang kunuhay ihatag sa mga barangay alang sa dili programadong mga proyektong sosyal ug pang-ekonomiya.

Gibatikos usab sa mga organisasyong masa ang pagprayoritisa sa rehimen sa programang imprastruktura atubangan sa nagatunhay nga pandemya. Matud sa pagtuon sa Ibon Foundation, dili moubos sa ₱1.1 trilyon sa ₱4.3 trilyon sa nasudnong badyet ang nakagahin alang sa programang Build, Build, Build sa rehimen. Daku ang gigahing pondo sa Department of Public Works and Highways (₱613 bilyon) ug sa Department of Transportation (₱107.4 bilyon). Dakung bahin niini (36%) ang alang sa paghimo lang sa mga kalsada. Samtang hilabihan ka gamay ang gigahin (₱1.8 bilyon) alang sa pagtukod og mga pasilidad medikal ug ospital atubangan sa dunot nga sistemang panglawas sa nasud.

Sama sa miagi, ginatrato sa mga kongresista isip *pork barrel* ang pon-

do sa imprastruktura. Mitumaw ang dagkung kalainan sa alokasyon sa mga distrito dihang gikwestyun sa usa ka maki-administrasyong kongresista ang alokasyon alang sa mga distrito sa pinakalunod-patay nga mga itoy ni Duterte sa kongreso. Sa partikular, gigahinan og ₱8 bilyon ang distrito ni Rep. Alan Cayetano ang, ug ₱11.8 bilyon usab ang gigahin sa distrito ni Rep. Luis Raymond Villafuerte.

Kung tibuk-on, hilabihan ka gamay ang gidugang nga badyet alang sa mga katilingbanong serbisyo. Matud sa Ibon Foundation, migamay ang gigahing pondo sa rehimen alang sa mga programang hilabihan ka importante sa panahon sa pandemya ug resesyon. Bisan pa og adunay gamay nga pagdaku sa sugyot nga badyet alang sa Department of Labor and Employment, kulang kaayo kini aron hatagan og ayuda ang minilyong mamumuo nga nawad-an og trabaho. Miubos usab ang pondong gigahin sa Department of Trade and Industry alang sa gagmay nga negosyo gikan ₱534 bilyon ngadto sa ₱454 bilyon.

Sukwahi sa gipanghinambog nga badyet sa rehimen alang sa edukasyon ug sa katilingbanong serbisyo, gamay kaayo ang gidugang niining pondo alang sa mga kausban nga gibunga sa *lockdown*. Pareho lang ang gigahin niining pondo alang sa mga kausaban sa kurikulum ug pagpalambo sa pagtudlo nga gikinahanglan alang sa mga *modular training* ug *online class* sa elementarya ug hayskul. Halos walay kalainan ang alokasyon alang sa mga kolehiyo ug unibersidad sa 2020 ug 2021 bisan pa og kulang kaayo sa kagamitan ug pamaagi alang sa mga *online class*. Wala kiniy gigahin aron palambun ang imprastrukturang *digital*, bisan

dakung paantus ang pagkaatrasado niini sa *online* nga edukasyon.

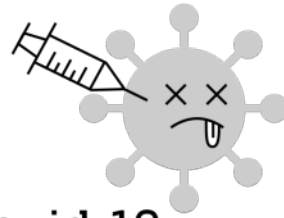
Pinakagrabe ang gigahing badyet alang sa Department of Health, nga mao untay pinakaprayoridad sa panahong hilabihang nabitad ang sistema sa panglawas ug sa banabana nga paglungtad pa sa pandemya. Gipatas-an lang og 2.9% (₱27 bilyon) ang alokasyon alang sa ahensya. Kulang kaayo kini bisan sa pag-employo pa lang og dugang nga mga mamumuong medikal. Daghang kru-syal nga programa ang gikaltasan pa ang pondo sama sa pagpanukiduki lambigit sa makatakod nga mga sakit, pagmantine sa mga pangpubli-kong ospital (lakip ang mga Covid-19 center) ug mga laboratoryong nagaproseso sa mga *test*, sistema sa pagpangalap sa pupanahon ug hustong datos, pagbansay alang sa mga personel sa medikal ug daghang pang uban. Matud sa Alliance of Health Workers, ginasalamin niini ang tinuyo nga pagpasagad sa rehimen sa panglawas sa katawhan ug mga palisiya batok sa *mass testing*, *contact tracing* ug pagsiguro sa syentipikong basihan sa mga lakang kontra pandemya.

Gawas sa pagdaku sa pondo alang sa "kontra-insurhensiya" ug kurakot ni Duterte ug iyang lunod-patay nga alipures, halos walay kalainan ang badyet niining 2020 ug ang ginasugyot alang sa 2021. Padayon ang kalipay sa mga kawatan ug pasista sa pagbalsa sa kaban sa katawhan, bisan taliwala sa pandemya ug resesyon.

₱ 2.5 BILYON

pondo alang sa bakuna kontra Covid-19.

Sa minimum,
₱22 bilyon
ang kinahanglan
para **bakunahan**
ang tanang
Pilipino.

₱ 28 milyon

GIWALDAS SA DENR

SA **PAGHAN-OK OG DOLOMITE "WHITE SAND"**
SA 500-METRONG
BAYBAYON SA **MANILA BAY**

Ang *dolomite* adunay sangkap nga *aluminum*, *lead*, ug *mercury* nga delikado pareho sa tawo ug mga lamang dagat.

₱ 3.16

badyet
kada Pilipino

kada adlaw sa panglawas sa 2021. "Dili makapalit ni usa ka *paracetamol*," matud sa mga mamumuo sa panglawas.

Shield Act

alang sa **₱1.568-trilyong** pondong pang-emerhensiya sa mga **estudyante**, mamumuo ug gagmayng negosyo.

sugyot balaodnon sa
blokeng Makabayan
(House Bill 7620)

626

magbabalaod
sa European
Parliament

100,000+

ang **nagprotesta** sa **Minsk, Belarus** niadtong **Setyembre 13** batok sa tiraniya.

Ingon usab kadaghan ang **nagprotesta** sa **Bangkok, Thailand** niadtong **Setyembre 19** nga **nanawagang tapuson** ang **monarkiya** ug **pagharing militar**.

Setyembre 9, 1976

Adlaw sa
pagkamatay sa
bantugang lider
nga si
Mao Zedong

Gidumdum karong tuiga ang **ika-44 anibersaryo** sa iyang **kamatayon**.

ang **miboto** pabor sa **resolusyon** nga nanawagan sa **independyenteng imbestigasyon** kalabot sa kahimtang sa **katungod-tawo** sa Pilipinas.
Pito lang ang mibabag.

37 PETISYON

na ang **napasaka** sa **Korte Suprema** batok sa **Anti-Terror Act**

Daw irong buang nga mga sundalo sa mga baryo

Walay kaluoy nga gipatay sa mga ahente sa estado si Rolando Patiño Leyson, Sr., 78, niadtong Setyembre 12 sa Barangay San Pedro, Sison, Surigao del Norte. Lima ka armadong lalaki ang miatake sa iyang balay ug kapin 20 ka hugna siyang gipusil. Gitarget si Leyson tungod lang kay iladong kumander sa Bagong Hukbong Bayan (BHB) sa prubinsya ang iyang anak.

Ayha niini, gipatay usab sa parehong grupo ang drayber sa traysikel nga si Jojie Udtohan Gayoso niadtong Setyembre 8 sa parehong barangay. Si Gayoso ang saligando ni Leyson.

Sa Eastern Samar, gipatay sa mga elemento sa 78th IB ang usa ka lalaking adunay sakit sa pangutok sa Sityo Kabugawan, Barangay Aroganga, Dolores niadtong Agosto 16. Gipusil ang biktima human niya gilabay og lubi ang usa ka sundalo. Naatol nga natagboan nila ang biktima sa lugar kung asa nila naka-engkwentro ang usa ka yunit sa BHB.

Sa Negros Oriental, giaresto si Nonna Espinosa ug lain pang siyam sa Sityo Ilihan, Barangay Buenavista, Guihulgan City niadtong Setyembre 10. Gitago sila sa mga sundalo sa 62nd IB ug wala pa naduaw hangtud karon sa ilang mga pamilya.

Sa Negros Occidental, tulo ka mag-uuma ang gipig-ot sa mga sundalo sa 62nd IB nga nang-utingkay sa Barangay Budlasan, Canlaon City niadtong Setyembre 17. Parehong nag-asikaso sa mga gialimahang kabaw silang Ernie Jacolbe ug Gilbert Reyes dihang gipig-ot sila sa mga sundalo. Gibaharan usab si Romeo, igsuon ni Reyes. Ilegal usab nga giransak sa mga sundalo ang mga balay sa Sityo Natuling ug gikawat ang mga kabtangan sa mga residente. Usa pa ka grupo sa kabatan-onan ang gipig-ot sa maong yunit sa kasikbit nga barangay.

Sa Western Samar, nadugangan pa ang mga baryong gimilitarisa sa 87th IB ug 14th IB sa ngalan sa Re-tooled Community Support Program. Gilangkoban sa operasyon sa militar ang mga barangay sa Hagbay ug Cataydungan sa San Jose de

Buan, dugang sa una na nga 33 ka barangay nga ilang giokupa sukad pa niadtong Mayo. Walo sa maong mga baryo ang gihamlet, kung asa duha hangtud tulo ka residente lang ang ginatugutang mogawas sa barangay.

Lider-drayber sa Bicol, giaresto

Gidakop sa giusang pwersa sa militar ug pulis si Ramon Rescovilla niadtong Setyembre 9 samtang pauli siya sa Daraga, Albay. Gitamnan og ebidensyang pusil ug granda ang iyang *bag* ug gidala sa pre-

sinto kung asa siya gikulata. Gipasakahan siya og gama-gamang kasong pagpatay.

Si Rescovilla ang bise presidente sa Pinag-isang Samahan ng mga Tsuper at Operator Nationwide (Piston) ug nagabarog nga tigpamaba sa Condor-Piston Bicol.

Sa Camarines Norte, giaresto ang magsisibya nga si Rommel Fenix ug lain pang upat niadtong Setyembre 15. Gipasakahan sila og kasong *libel* sa gobernador ug lokal nga upisyal sa prubinsya.

Usa ka adlaw ayha niini, gipusil ug napatay ang magsisibya nga si Jobert Bercasio sa Barangay Cabidan, Sorsogon City niadtong Setyembre 14. Si Bercasio ang ika-17 nga magsisibya nga gipatay ilalum rehimeng Duterte. AB

Kawad-on sa yuta, pagrabehon sa programang SPLIT, pagtukod og mga *mega farm*

PAGRABEHON PA SA programang SPLIT (Support to Parcelization of Lands for Individual Titles) sa Department of Agriculture (DA) ang kawad-on sa yuta sa kabanikanhan, matud sa Kilusang Magbubukid ng Pilipinas (KMP) sa usa ka pamahayag niadtong Setyembre 7. Pagagahinan og pondo ang maong programa sa P18.3 bilyong utang gikan sa World Bank. Langkob niini ang halos 1.4 milyong ektaryang yutang agrikultural, nga ginaugmad sa halos usa ka milyong mag-uuma.

Dili simpleng pagpanghatag sa indibidwal nga titulo ang laraw sa SPLIT. Sukwahi sa pangalan sa programa nga aron kuno ihatag ang mga indibidwal nga titulo, ang tinuod nga katuyuan sa SPLIT mao ang hatagag dalan ang malukpanong pagpalit sa mga titulo aron tukuron ang mga "mega farm" sa dagkung kumpanya. Sa deka-dekadang kasi-natian sa KMP, kasagarang ginabawi ang mga Certificate of Land Ownership Award sa indibidwal nga mag-uuma gamit ang mga lungag sa balaod, kabangis ug pagpanglingla. Kaylap ang mga kahimtang sa maanomalya nga pagbawi sa mga agalong yutaan sa mga yutang gihatag na sa mga sistemang sama sa aryendo.

Magpagrabe usa sa kagutom sa mga mag-uuma ang programa sa DA nga Mega Farms and Food Security Program. Itukmod sa maong programa ang paghugpong sa indibidwal nga mga mag-uuma na adunay gunit nga gagmayng parsela sa yuta ngadto sa dakung umahan o "mega farm" nga adunay 50 ka ektarya alang sa "espesyalisadong produksyon" sa mga "high value crop" o mga produktong paspas nga mabaligya sa langyawng merkado. Sumpay kini sa programang giduso sa Asian Development Bank sa pagbalhin sa mga mag-uuma sa pagtanum sa komersyal nga mga produktong agrikultural, partikular ang mga mag-uuma sa mga humayan nga nawad-an og kita tungod sa liberalisasyon sa importasyon sa bugas.

Protesta alang sa katungod ug batok sa pagkibhang sa badyet ug diktadurya

Sunud-sunod nga mga protesta sa kadalanan ug *online* ang gipahigayon sa lain-lain sektor niining milabayng duha ka semana.

Nagpiket ang mga kabatan-onan atubangan sa Kongreso sa Quezon City kadungan sa paghisgot sa badyet alang sa edukasyon niadtong Setyembre 16. Gisundan kini sa protesta sa mga kabus sa kasyudaran nga nagduso nga dihadiha nang ihatag ang ayuda kadungan usab sa pagdungog sa badyet sa Department of Social Welfare and Development.

Usa ka adlaw ayha niini, nagpiket usab ang mga magtutudlo aron manawagan sa dugang pondo alang sa edukasyon.

Niadtong Setyembre 14, gatusan ka drayber ang nagtapok atubang sa upisina sa Land Transportation Franchising and Regulatory Board sa

Quezon City. Panawagan nila nga tugutan na nga mobyahe ang tanang dyip, pag-abli sa tanang ruta, ug hingpit nga pagbasura sa pakanang *jeepney phaseout*. Gitugutan ang pagbyahe sa dugang 1,159 ka dyip apan kulang pa gihapon kaayo kini. Nagpabiling nakapondo ang 58,000 ka dyip ug wala pa gihapoy kita ang 116,000 ka mga drayber.

Sa parehong adlaw, gilunsad sa Karapatan ang Global Day of Action for the Philippines kadungan sa pag-abli sa sesyon sa United Nations Human Rights Council. Nakighiusa dinhi ang lima ka espesyal nga tig-taho sa United Nations, mga myembro sa parlamento sa Europe-

an Union, Basque ug Australia, mga internasyunal nga koalisyon ug institusyon, ug mga tigpanalipod sa katungod-tawo sa Hongkong, Korea, Kenya, Turkey ug South Africa.

Nagtapok ang mga biktima sa balaod militar ug ilang mga tigsuporta sa Bantayog ng mga Bayani niadtong Setyembre 11, sa kasumaran sa pag-katawo sa diktador nga si Ferdinand Marcos. Gikundena nila ang sulayng pagbalaod sa Marcos Day o Adlaw ni Marcos sa Ilocos Norte.

Sa Davao City, migawas sa upisina ang mga myembro sa Gabriela, KMU ug Karapatan ug miadto sa Orcullo Drive niadtong Setyembre 14 aron iprotesta ang subli-subli ug kaylap nga *red-tagging* ug pagpamigot sa militar ug lokal nga gubyerno sa mga aktibista sa syudad. AB

Mga ahente sa paniktik, gisilutan

GIAMBUS SA BAGONG Hukbong Bayan (BHB)-Roselyn Jean Pelle Command ang ahente sa paniktik nga si Benedicto Omblero niadtong Setyembre 4 sa Negros Occidental. Nakumpiska gikan kaniya ang duha ka kalibre .45 nga pistola ug mga bala. Si Omblero, usa ka elemento sa Military Intelligence Battalion nga anaa ilalum sa 3rd ID, ug myembro sa anti-komunistang grupong ANAD.

Gisilutan usab sa BHB-Surigao del Norte ang ahente sa paniktik nga si PSSgt. Restie Dandan niadtong Agosto 18.

Parehong nalambigit silang Omblero ug Dandan sa iligal nga pagpangaresto sa mga mag-uuma, pagpanghulga sa mga residente, pagpangilkil ug uban pang mga anti-sosyal nga gimuhaton sa mga komunidad.

Sa Davao City, lima ka sundalo sa 27th IB ang napatay dihang giambus sila sa BHB sa Sityo Lubas, Paquibato District niadtong Agosto 26.

Pemberton, gihatagan og *pardon* ug nakauli na sa US

KALISANG UG KASUKO ang misugat sa pagtanyag ni Rodrigo Duterte og *presidential pardon* o absolutong pagpasaylo niadtong Setyembre 6 kang Joseph Scott Pemberton, ang sundalong Amerikanong mipatay sa *transgender* nga si Jennifer Laude niadtong 2015. Katunga pa lang sa 10 ka tuig nga sentensya ang gidugayon sa iyang pagkapreso.

Sa pamahayag niini niadtong Setyembre 7, gitawag sa Partido Komunista ng Pilipinas ang pagpasaylo isip pagyukno ni Duterte sa gubyerno ug militar sa US, inhustisya sa pamilya ni Laude, ug pagtraydor sa katawhang Pilipino.

Ayha ang pagpasaylo kang Pemberton, aduna nay 10 ka natahong krimen ang mga sundalong anaa sa nasud nga nakapailalum sa Visiting Forces Agreement. Gawas sa usa ka kaso sa pagpanglugos niadtong 2005, tanang mga kaso wala miabot sa mga korte.

Dr. Edberto Villegas, 80

GIPARANGALAN SA Partido Komunista ng Pilipinas ug sa lain-lain progresibong grupo ug indibidwal si Dr. Edberto Villegas, usa sa pinakamadasigong patriyotiko, kamyon sa anti-imperyalismo ug rebolusyonaryong intelektwal sa nasud. Mipanaw siya sa edad nga 80 human nga nakasinati og *stroke* niadtong Setyembre 7. Lakip siya sa mga nagtukod sa Kabataang Makabayan niadtong 1964.

Kanhi siyang propesor sa University of the Philippines-Manila ug De La Salle University. Isip usa ka rebolusyonaryong intelektwal, hugot niyang gimakmak ang mga neoliberal nga palisiya ug mga programa sa mga teknokrata sa World Bank sa Pilipinas nga nagpabilin sa atrasadong kahimtang sa nasud. Daghan siya og gisulat nga libro nga nagbutyag sa lain-lain dagway sa imperyalistang pagpangdaugdaug ug pagpahimulos.